

Konserni- ja tilajaosto

Päätöspäivämäärä 02.06.2023 § 58

Lahden kaupunki, Konserni- ja tilajaosto, 02.06.2023

§ 58

Kuntalain 129 pykälän mukaisen kaupungin riskitarkastelumallin hyväksyminen

2680/00.01.02.03/2023

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Konserniohjauksen päällikkö, Veli-Pekka Ignatius, p. 044 716 1895

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin

Jäsen Sirkku Hildén jätti eriävän mielipiteen.

Esittelijä

Konsernipalvelujohtaja Mäkinen Mika

Päätösehdotus

Konserni- ja tilajaos päättää hyväksyä esitetyn kuntalain 129 pykälän mukaisen riskitarkastelumallin

Käsittely

Asian käsittelyn kuluessa jäsen Sirkku Hildén teki palautusesityksen: "Esitän asian palauttamista valmisteluun. Riskien arviointimallissa ei ole kuvattu, miten prosessi etenee, kun riskit on arvioitu. Kuka tekee päätökset, millä tasolla ne tehdään? Merkittävissä asioissa valtuustolla tulee olla päätösvalta, mikäli riskit alkavat konkretisoitua".

Palautusesitys raukesi kannattamattomana.

Jäsen Sirkku Hilden jätti eriävän mielipiteen

Perustelut: Riskien arviointimallissa ei ole kuvattu, miten prosessi etenee, kun riskit on arvioitu. Toimintamalli tulisi kuvata ja hallintosäntöön tehtävä muutokset, jolla varmistetaan, että valtuustolla on päätösvalta mikäli riskit konkretisoituvat.

Perusteluosa

Kuntalain 129 pykälä määrittää reunaehdot kaupungin myöntämän lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antamiseen. Laissa todetaan, että kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla

Laki ei ohjaista miten taloudellinen riski lasketaan eikä ole olemassa yhtä hyväksyttyä tai muita suositumpaa menetelmää taloudellisen riskin laskemiseksi. Osa kaupungeista tarkastelee yhtiöiden liittyviä vastuita suhteessa kaupungin budjettiin eli talouden volyyymiin. Talouden volyyymi voi olla yksi mittarin pohja, mutta se ei anna tosiasiallista kuvaa kaupungin riskinkantokyvystä.

Kuntalain pykälässä 110 todetaan kuitenkin, että kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Lahti on valmistellut taloudellisten riskien mittaamista kuntalain linjauksista lähtien. Lahden taloudellisten riskien mittaamisen perustana on kaupungin ylijäämät taseessa. Ylijäämiä voidaan pitää hyvänä talouden puskurina ja näin myös hyvänä taloudellisten riskien mittaamisen lähtökohtana.

Seuraavassa käydään läpi mallin yksityiskohtia. Valmistelussa on lähtökohdaksi otettu, että mallin tulee kuvata hyvin todellista riskiä, joita lainojen, takausten tai vakuuksien antamiseen tosiasiallisesti liittyy. Lahden kaupungin mallissa arvioidaan yhtiöiden lainoihin, takauksiin ja vakuuksiin liittyvää riskiä suhteuttaen ne kaupungin käytettävissä oleviin ylijäämiin ja yhtiön painoarvoon suhteessa yhtiön markkina-arvoon. Seuraavan yhtiöesimerkkien kautta käydään läpi kaupungin tapaa arvioida yhtiöiden lainoihin ja takauksiin liittyvää riskiä.

	2023	2024	2025	Hyväksyttävä taso
1 X Oy				
2 Ylijäämä kaupungin taseessa	220	220	220	220
3 X Oy:n kaupungin taseen mukainen osuus ylijäämästä %	13 %	13 %	13 %	13 %
4 X Oy:lle varattu osuus ylijäämästä €	28,60	28,60	28,60	28,60
5 X Oy:n Kaupungin vastuut	59,60	54,55	49,50	
6 X Oy:n kaikki vastuut	59,60	54,55	49,50	28,60
7 X Oy:n kaupungin taseen mukainen ylijäämä/ X Oy:n vastuut	2,08	1,91	1,73	1,00
8 Painotus	1,00	1,10	1,20	
9 Riskiluku	2,08	2,10	2,08	1,00
10 Hyväksyttävä riskiluku	1,00	1,00	1,00	1,00

Yritys X Oy:n riskiarviointi

Tämän tarkastelun rivit on numeroitu seurannan ja selitysten helpottamiseksi.

Rivillä 1 kerrotaan yhtiö ja vuosi jota tarkastellaan. Riskitarkastelussa katsotaan kuluva ja kahta seuraavaa vuotta.

Rivillä 2 kerrotaan kaupungin ylijäämät kaupungin taseessa. Malli olettaa, että kaupunki tekee 0- tulosta eikä sen ylijäämät taseessa muutu. Vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaan kaupungin ylijäämät taseessa olivat 220 miljoonaa euroa. Historia on opettanut, että kuluvan vuoden talousarvio tai taloussuunnitelmakausien ennusteet ovat toteutuneet varsin vaihtelevasti, eikä niiden ennustearvo on erityisen korkea.

Rivillä 3 on tarkasteltu yhtiön markkina-arvoa suhteessa muihin yhtiöomistuksiin. Yritys X Oy:n arvo on siis 13% koko yhtiöomistusten kokonaisarvosta. Kun oletetaan, että yhtiöiden kokonaismarkkina-arvo on 1,5 MRD euroa, on Yritys X Oy:n markkina-arvo tällöin n. 200 M euroa eli 13% kaikkien osakeomistusten velattomasta markkina-arvosta. Yhtiöiden osakkeiden velattomat markkina-arvot ovat varsin konservatiivisia ja perustuvat ulkopuolisten tahojen tekemiin arvioihin. Markkina-arvon oletuksiin liittyy epävarmuutta.

Rivillä 4 on näin ollen sen osuus kaupungin ylijäämästä, joka Yritys X Oy:lle on varattava. Tämän taulukon tarkoitus on arvioida riittävätkö kaupungin ylijäämät kattamaan Yritys X Oy:n liittyvät vastuut. Tarkastelu voitaisiin tehdä myös niin, että riittävätkö kaupungin ylijäämät yksin yhden yhtiön vastuiden kattamiseen, tällöin oletetaan, että muut yhtiöt eivät vaadi samanaikaisesti vastuiden kantamista. Poikkeustilanteet seuraavat

toisiaan, joten on todennäköistä, että Yritys X Oy:tä kohtaava riskien toteutuminen heijastuu myös muihin yhtiöihin. Näin ollen on syytä varautua useisiin samanaikaisiin kriiseihin ja tarkastella kaupungin kantokykyä.

Rivillä 5 on kerrottu Yritys X Oy:n vastuut suoraan kaupungille eli tässä ovat kaupungin antamat lainat ja takaukset Yritys X Oy:lle.

Rivillä 6 on kaikki Yritys X Oy:n vastuut myös ulkopuolisille velkojille. Kaupungin riskinkantokykyä tulee verrata yhtiön kokonaisvastuusiin.

Rivillä 7 on kaupungin riskien kantokyvyn ja yhtiökohtaisen riskin suhdeluku. Jos suhdeluku on yksi, niin riskin kantokyky riittää kantamaan yhtiökohtaisen riskin. Jos suhdeluku on yli yksi, kaupungin kantokyky ei riitä ja kaupungin lakisääteisten tehtävien hoitaminen vaarantuu. Jos suhdeluku on alle yksi, niin kaupungin kantokyky ylittää vastuut ja riskitaso on hyväksyttävällä tasolla. Suhdeluku 2,08 kertoo, että kaupungin riskien kantokyky ei ole riittävä ja nykyisellä tasolla riskien toteutuminen voi vaarantaa kaupungin kykyä suoriutua lakisääteisistä tehtävistä.

Rivillä 8 otetaan huomioon tulevaisuuden kehitykseen liittyvä riskin kasvaminen. Huomiseen liittyy enemmän riskiä kuin tähän päivään. Tässä tarkastelussa on arvioitu, että tulevien vuosien riskit ennakoimattomuudesta johtuen kasvavat aina 10%. Mitä pidemmälle tulevaisuuteen otamme kantaa, sitä suurempi todennäköisyys on ennustaa väärin. 10% riskin kasvu vuosittain on vain olettava, kirjallisuudesta voidaan löytää perusteluja myös muille luvuille. Lahden mallissa vuosittainen riskikasvu on melko korkea, mutta malli on rakennettu konservatiiviseksi. Onhan kyse riskitasojen arvioinnista.

Rivillä 9 on yhtiökohtainen riskiluku talousarviokauden tarkastelussa. Mitä suurempi yhtiökohtainen riskiluku on sitä suuremmalla todennäköisyydellä

kaupungin lakisääteiset tehtävät ovat uhattuna riskien toteutuessa. Riskiluvun ollessa 1,0 tai vähemmän eivät kaupungin lakisääteiset tehtävät vaarannu riskien toteutuessa. Yritys X Oy:n kohdalla lakisääteiset tehtävät vaarantuvat, nykymallin valossa.

Rivillä 10 on hyväksyttävä riskiluku, joka on aina sama. Yhtiökohtaista riskilukua verrataan aina hyväksyttävään riskilukuun.

Yhteenveto

Kaupungin riskien kestävyys voidaan vaikuttaa kahdella tapaa. Kasvattamalla kaupungin ylijäämää eli riskinkantokykyä ja pienentämällä yhtiökohtaista riskilukua vähentämällä lainojen ja takausten määrää.

Kaupungin riskinkantokyky

Kaupungin kokonaisriskin kantokykyä voidaan tarkastella yhtiökohtaisesti, mutta myös kokonaisuutena. Joillakin yhtiöillä voi vastuut alittaa selvästi kaupungin yhtiökohtaiset riskinkantokyvyn. Tällaisessa tilanteessa tätä riskinkantokyvyn ylijäämää voidaan hyödyntää muissa yhtiöissä. Siksi onkin syytä tarkistella kaupungin riskinkantokykyä kokonaisuutena.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Ote: Lahti Energia, Lahti Aqua Oy, Lahden Talot, Spatium.